

1939 OPRICHTING VIET MINH

Oprichting van de Viet Minh (band voor de Onafhankelijkheid van Vietnam) waarin verschillende organisaties en groeperingen werden gebundeld tot een loyaal front onder leiding van Ho Chi Minh; versterkte politieke acties tegen de Franse koloniale overheerders. Boven: Ho Chi Minh.

1940 JAPANESE LEGER BEZET INDO-CHINA

Het Japanse leger bezet Indo-China. Het Franse koloniale bestuur komt tot samenwerking met de Japanse bezetters. De Viet Minh gaat over tot de gewapende strijd; weldra zijn grote delen van Vietnam bevrijd.

1945 JAPANESE KAPITULATIE; UITROEPING REPUBLIEK VIETNAM

Japanse leger gedwongen tot kapitulatie. Het feitelijke bestuur volledig in handen van de Viet Minh (Augustus-revolutie); uitroeping door Ho Chi Minh van de Democratische Republiek Vietnam.

1946 BEGIN FRANSE MILITAIRE ARTIES

Onlangs erkend door Frankrijk van Vietnam als vrije staat (onderhandelingen met Ho Chi Minh in Parijs) pogingen van de Fransen om hun positie in Vietnam terug te winnen. In november: bombardement op Haiphong door Franse marines, weldra gevolgd door bezetting grote steden. Hereniging gewapende strijd tegen Franse imperialisme. Boven: Ho Chi Minh in Parijs.

1954 DIEN BIEN PHOU GENEEFSE CONFERENTIE

Franse leger versplaat bij Dien Bien Phu door bevrjingsleger onder Vo Nguyen Giap. Masso-acties in Frankrijk. Conferentie van Genève; akkoord tussen Frankrijk en Vietnam, met als belangrijkste punten:
— tijdelijke grenslijn tussen noorden en zuiden van Vietnam
— algemene verkiezingen in 1956 tussende Vietnam te bevestigen
— stopzetting oorlogshandelingen
— geen aanvoer van troepen en wapens
Delegatie VS weigert sitzingsakkoorden te garanderen; Eisenhower merkt later op, dat verkiezingen in heel Vietnam tot grote overwinning Viet Minh zou leiden. Boven: bevrjingsleger gekopt op de vesting Dien Bien Phu.

1956 TERREUR MET TOENEMENDE AMERIKAANSE STEUN

Uitvaardiging door marionettenregime van wet op de openbare veiligheid in Zuid-Vietnam; op grote schaal arrestatie en liquidatie van vrijheidsrijders. Inmiddels ondanks Geneefse akkoorden toenemende militaire steun (wapens, adviezen) van VS aan dictator Dien. Ondanks herhaalde verzoeken van Dem. Rep. Vietnam mistel die verkiezingen ter voorkoming van verkiezingsoverwinning Viet Minh. Algemene toename van verzet. Boven: VS-konalaal adviseert Vietnamese officieren in 1955.

1960 OPRICHTING BEVRJIDINGSFRONT

Oprichting Nationaal Bevrijdingsfront van Zuid-Vietnam (FNL) onder voezitterschap van Nguyen Huu Tho. Snelle bevrijding van grote delen platteland. Boven: Nguyen Huu Tho spreekt oprichtingscongres FNL toe.

1962 'SPECIAL WAR'

Onder Kennedy: oprichting van Military Command in Saigon, voor efficiëntere begeleiding van de reeds ingezet "special war". Boven: Gen. Harkins, opperbevelhebber VS-strijdkrachten, inspecteert marionetten-eenheden.

1964 TONKIN; BEGIN 'BEPERKTE OORLOG'

Tonkin-incident voor de Luit van Dem. Rep. Vietnam en begin van de "beperkte oorlog". Snelle opbouw van Amerikaanse troepenmacht (600.000 in 1968). Mislukking van militaire plannen; geen zogenaamde "pacifisatie" van platteland, geen uitschakeling leger van FNL. Boven: VS-mariners landen bij Da Nang.

1968 TET-OFFENSIEF STOPZETTING BOMBARDEMENTEN

Groot offensief FNL; bevrijding van vele steden, Amerikanen gedwongen zich op de grotere bases terug te trekken. Onder druk van het Tet-offensief en wereldwijdspannende protestbeweging; stopzetting bombardementen en aanvang Parijs vredesonderhandelingen. Oprichting voorlopige revolutionaire regering in Zuid-Vietnam. Boven: VS-troepen verhoen huis aan huis bij slag aan Hue.

1970 CAMBODJA: EEN MILITAIRE NEDERLAAG

Na coup tegen Sihanouk: Amerikaanse-Zuidvietnamese inval in Cambodja; militaire nederlaag tegen Cambodjansen bevrjingsbeweging, massaal gevlucht in het westen; terugtrekking Amerikaanse troepen. Boven: Amerikaanse soldaten op de vlucht in Cambodja.

1971 INVAL IN LAOS MISLUKT

Inval in Laos: pogingen om Ho Chi Minh-route af te snijden mislukken door versplinterende nederlaag, toegebracht door Pathet Lao. Ondanks zog. "Vietnamisering": intonsivering van de oorlog; volledige demoralisatie Amerikaanse troepen (drugs, zelfverwondingen). Verbrjingsacties, waaronder bombardementen op Dem. Rep. Vietnam. Amerikaanse weigering in te gaan op vredesinitiatief van voorlopige revolutionaire regering. Boven: Amerikaanse helikopter, neergeschoten boven Laos.
Verantw. Uitgaven MELBO - Justitiestraat 6/AD Antwerpen

BIJDRAGE

Diplomatie, activisme en effectieve solidariteit

Een nieuw perspectief op de mobilisatie voor Vietnam (1960-1975)

Als historici en het – ietwat oudere – publiek de vraag krijgen waaraan ze denken bij de mobilisatie tegen de oorlog in Vietnam, dan noemen de meesten waarschijnlijk de massale antioorlogsdemonstraties van studenten en jongeren. Dat is een logisch antwoord: van al het activisme rond Vietnam eind jaren 1960 en begin jaren 1970 sprongen die demonstraties het meest in het oog. De mobilisatie was echter veel complexer. Waar traditionele studies studenten en nieuwlinks als de voornaamste protagonisten beschouwen, toont dit onderzoek aan dat de mobilisering in belangrijke mate gedragen werd door actoren die in de jaren 1960 allesbehalve nieuw of jong waren. Onder andere de traditionele communistische partij speelde een belangrijke rol in de organisatie van acties, en de antioorlogsprotesten werden sterk gedragen door groepen die de Vietnamese zijde in het conflict kozen. Het meest innovatieve van deze studie is dat ze het taboe probeert te doorbreken over de rol van Vietnamese diplomaten bij het ontstaan en de werking van solidariteitsbewegingen.

Tussen 1960 en 1980 bloeide de solidariteit in West-Europa met zogenaamde nationale bevrijdingsbewegingen en revolutionaire regimes in de derde wereld. Er ontstonden comités rond een scala van landen en kwesties, denk maar aan die voor Algerije of Vietnam in de jaren 1960 of aan de steun voor de Chileense oppositie tegen Pinochet in de jaren 1970. Tot op vandaag kreeg vooral het werk van activisten in de

◀ Affiche met de geschiedenis van het Vietnamese conflict, uitgegeven door Milio Antwerpen in 1972. (Amsab-ISG, Gent)

KIM CHRISTIAENS
doctoraal onderzoeker,
onderzoekseenheid
Moderniteit &
Samenleving 1800-2000,
KU Leuven

Vietnam komt naar West-Europa

In 1954 hadden de vredesakkoorden van Genève een voorlopig einde gesteld aan de oorlog in Vietnam tussen de Franse kolonisator en Vietnamese bevrijdingsbewegingen. Die laatste hadden onder leiding van Ho Chi Minh grote delen van het land bevrijd van het koloniale gezag en een onafhankelijke communistische staat uitgeroepen: de Democratische Republiek Vietnam. Als gevolg van het vredesverdrag werd Vietnam langs de zeventiende breedtegraad verdeeld in een communistisch Noord-Vietnam en een door Frankrijk en de Verenigde Staten gesteund regime in Zuid-Vietnam. De bewindvoerders in Zuid-Vietnam, vanuit de hoofdstad Saigon geleid door dictator Ngo Dinh Diem, waren echter onpopulair en kregen snel te kampen met oppositie. Onder de discrete leiding van Noord-Vietnam richtten Zuid-Vietnamese revolutionairen in december 1960 het Nationaal Bevrijdingsfront van Zuid-Vietnam op. Dat wilde via politieke en militaire strijd een einde maken aan de ‘marionettenregering’ in de handen van de Verenigde Staten en streefde de hereniging van Noord- en Zuid-Vietnam in één communistische staat na.²

In eigen land zocht het Bevrijdingsfront bij brede lagen van de bevolking en diverse organisaties steun voor zijn tienpuntenprogramma. De strijd tegen het regime in Zuid-Vietnam kreeg echter ook een belangrijk verlengstuk op internationaal niveau. Door die te presenteren als onderdeel van de wereldwijde strijd tegen kolonialisme en imperialisme, profileerden de Zuid-Vietnamese communisten zich als bondgenoten van andere nationale bevrijdingsbewegingen en revolutionaire en socialistische regimes. Met de hulp van Noord-Vietnam ontwikkelde het Bevrijdingsfront een buitenlandbeleid waarbij het diplomatieke inspanningen deed om als een legitieme verzetsbeweging erkend en gesteund te worden. Via internationale erkenning hoopte het de druk op de VS te vergroten om hun politieke en militaire steun aan Zuid-Vietnam terug te draaien. Om erkenning te krijgen, moest het Bevrijdingsfront aantonen dat het opereerde als een zelfstandige bevrijdingsbeweging die het Zuid-Vietnamese volk vertegenwoordigde en een alternatief was voor de regering in Saigon.³ Het beweerde dat het niet het knechtje was van het regime in Hanoi, maar het maakte toch gebruik van Noord-Vietnamese kanalen en scenario's om zijn internationaal prestige op te krikken.

Aanvankelijk zocht het Bevrijdingsfront vooral toenadering tot de communistische wereld en de zogenaamde niet-gebonden landen.⁴ Vanaf 1962 richtte het permanente vertegenwoordiging op in landen zoals Cuba, Algerije, Indonesië en de Duitse Democratische Republiek. Tegelijk wilde Nguyen Van Hieu, de secretaris-generaal van het Bevrijdingsfront, via buitenlandse reizen goodwill kweken. Vanaf 1964 richtte het Bevrijdingsfront zijn diplomatieke inspanningen ook op West-Europa en de westerse publieke opinie. Het zag de vredesmanifestaties in de VS en West-Europa, zoals de anti-atoommarsen, als een vruchtbare voedingsbodem om solidariteit aan te wakkeren en de druk op de Amerikaanse bewindslieden op te voeren.⁵ Vietnamese diplomaten in Praag en Oost-Berlijn maakten gebruik van de uitstekende contacten van de Wereldvrede Raad. Dat was een internationale communistische vredesbeweging die in 1948-1950 was opgericht als onderdeel van de

‘eerste wereld’ de meeste wetenschappelijke aandacht. Onderzoekers beschouwden hen als de spilfiguren en legden vooral hun drijfveren onder de loep. De aandacht voor de rol van actoren uit de derde wereld bij het ontstaan en de ontwikkeling van die solidariteitsbewegingen was veel schaarser. Een gedeeltelijke verklaring daarvoor is dat de geschiedschrijving van de sociale bewegingen in West-Europa tot stand kwam los van die van revolutionaire bewegingen en regeringen in de derde wereld. Anderzijds speelde ook de Koude Oorlog een rol. Solidariteitsbewegingen met communistisch geïnspireerde opstanden, bewegingen en regimes in de derde wereld werden door opposenten onmiddellijk afgeschilderd als politieke organisaties die op de frontlijn van de Koude Oorlog opereerden en misleid en gemanipuleerd werden door het internationale communisme.¹ Historici en sociale wetenschappers – vaak voormalige activisten – hebben van de weeromstuit die beweringen als waardeloos bestempeld en verwaarloosd in de vele monografieën die in de jaren 1980 en 1990 over de solidariteitsbewegingen verschenen. Ze legden de nadruk op het spontane en endogene karakter ervan. De leden van die bewegingen waren gewone mensen die er hun idealen voor een betere wereld gestalte gaven volgens het adagium ‘think global, act local’. Vanzelfsprekend is het verkeerd te beweren dat de duizenden mensen die wereldwijd hun solidariteit met het Vietnamese volk uitschreeuwden of stickers voor Nicaragua of Chili verkochten, dat slechts deden op bevel van strategen in Hanoi, Managua of andere communistische hoofdkwartieren. Maar dat wil niet zeggen dat die buitenlandse regimes geen betrokken partij waren.

De schaarse aandacht voor actoren uit de derde wereld en de eenzijdige beeldvorming over solidariteitsbewegingen, hebben wel het denken over die bewegingen sterk beïnvloed. Om te beginnen wordt solidariteit met de derde wereld vanuit dat perspectief gereduceerd tot een soort ‘mentale connectie’. Ze wordt vaak ook opgevat als eenrichtingsverkeer tussen hen die oproepen om steun te verlenen en hen die steun ontvangen. Daarom is het relevant om de rol van de actoren in de derde wereld te onderzoeken, niet alleen omdat dat tot nu toe niet is gebeurd, maar ook omdat het gaat over de essentie van solidariteit met de derde wereld.

Met deze studie willen we een licht werpen op de rol van actoren uit de derde wereld bij het ontstaan en de ontwikkeling van solidariteitsbewegingen in de jaren 1960 en het begin van de jaren 1970. We nemen daarbij de Belgische mobilisatie tegen de oorlog in Vietnam als voorbeeld. Want zoals in andere West-Europese landen, bracht die kwestie een ongeziene, massale en duurzame golf van solidariteit met de derde wereld op gang. In de jaren 1970 en 1980 gold de solidariteit met Vietnam als model voor die met andere landen, zoals Chili en Nicaragua. Door de focus op één land kunnen we de concrete interactie tussen actoren uit de derde wereld en activisten in kaart brengen. Daarbij willen we allermindst de indruk wekken dat de solidariteit een omgekeerd eenrichtingsverkeer inhield tussen actoren uit de derde wereld die de eerste aanzet gaven en de ontvangers in de eerste wereld. Integendeel, het solidariteitsconcept in deze studie is er een van tweerichtingsverkeer, van wezenlijke interactie tussen actoren uit de derde wereld en activisten in de eerste wereld.

politiek van de Sovjet-Unie om zich als vreedzame kracht te profileren en zo ook toegang te krijgen tot West-Europese samenlevingen. Dankzij de steun van de West-Europese communistische partijen beschikte de Wereldvredesraad over een fijnmazig netwerk van afdelingen in Europa. Tegelijk rekruteerde de raad ook heel wat leden in de derde wereld. Afgevaardigden van de Zuid- en Noord-Vietnamese vredesbewegingen legden op fora en conferenties van de Wereldvredesraad verklaringen af over de situatie in Vietnam en riepen op tot solidariteit. Zo fungeerde de Wereldvredesraad als een ontmoetingsplaats tussen Vietnamese en West-Europese delegaties.⁶

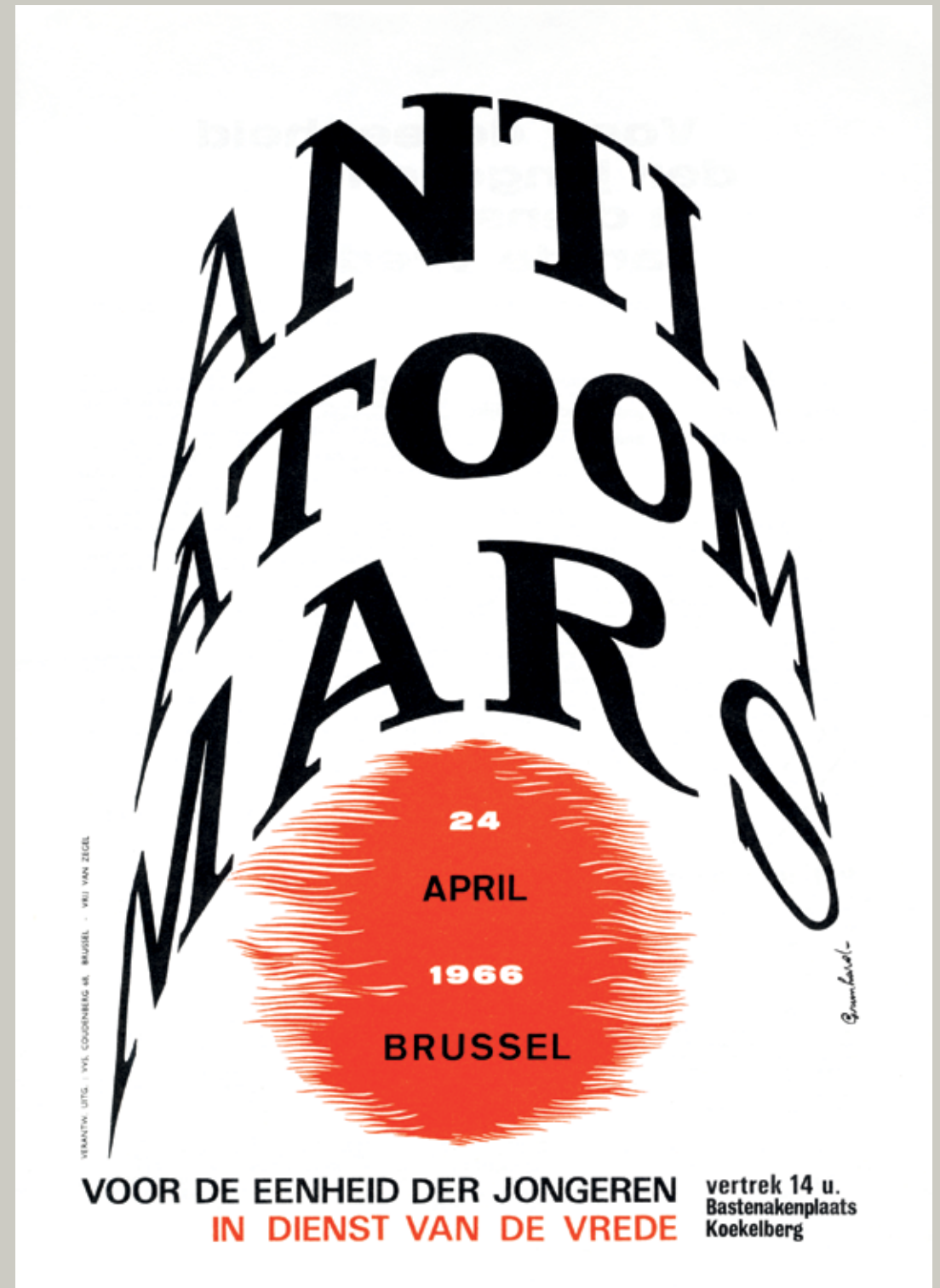
Het Bevrijdingsfront en Noord-Vietnam probeerden ook op andere manieren de West-Europese publieke opinie voor zich te winnen.⁷ Aangezien klassieke diplomatieke kanalen in West-Europa weinig bruikbaar waren, verspreidden ze bijvoorbeeld Engelstalige en Franstalige propaganda, zoals het weekblad *South Vietnam in Struggle*. Ze organiseerden bijeenkomsten en persconferenties en riepen op om solidariteitscomités op te richten. De diplomatieke post van Noord-Vietnam in Parijs coördineerde de activiteiten. Onder leiding van de Noord-Vietnamese diplomaat Mai Van Bo was die vanaf 1961 een ontmoetingsplaats voor Noord- en Zuid-Vietnamese diplomaten en West-Europese activisten, die werden uitgenodigd om te discussiëren over wat er gedaan kon worden om de Amerikaanse oorlog in Vietnam te beëindigen.

De drijfveer voor de Vietnamese diplomatieke inspanningen om toegang te krijgen tot West-Europa werd 'volksdiplomatie' genoemd: geijkt door Ho Chi Minh zelf, draaide dat concept rond de idee dat steun genereren bij de internationale publieke opinie een belangrijk wapen was om het buitenlandbeleid van regeringen te beïnvloeden.⁸ Om te slagen, trachtten Vietnamese diplomaten hun boodschap te verpakken in termen en concepten die moesten aanslaan bij de Westerse publieke opinie. Het Bevrijdingsfront presenteerde zich als een 'vredelievende kracht' en trok vergelijkingen tussen het Amerikaanse militaire optreden in Vietnam – dat vanaf 1964 dramatisch escaleerde – en de misdaden van nazi-Duitsland in Europa enkele decennia eerder.⁹

Weerklank in België

De Vietnamese inspanningen om de publieke opinie in West-Europa voor zich te winnen, vonden inderdaad weerklank. De Wereldvredesraad had daar een sleutelrol in. Ook in België zorgde die ervoor dat het Bevrijdingsfront bekend raakte bij een bepaald nichepubliek: de eerste solidariteit met het Bevrijdingsfront en het eerste protest tegen de oorlog in Vietnam kwamen van organisaties en personen gelinkt aan de Wereldvredesraad. Aangezien China al in een vroeg stadium steun verleende aan het Bevrijdingsfront en Noord-Korea, is het niet verwonderlijk dat

Affiche met een oproep voor de antiatoommars van 24 april 1966. Die manifestaties waren een vruchtbare voedingsbodem om de solidariteit met Vietnam aan te wakkeren. Ontwerp: Salomon Grunhard (Amsab-ISG,Gent)

Sticker en badges voor solidariteit met Vietnam. (Amsab-ISG, Gent)

de pro-Chinese communistische partij van België als eerste haar solidariteit met Vietnam betuigde. De partij werd in 1963 opgericht door Jacques Grippa, een voormalig leider van het communistische verzet, nadat het tot een openlijke breuk was gekomen tussen de pro-Chinese en pro-Russische stromingen in de klassieke Kommunistische Partij van België.¹⁰ De ideologische agenda ervan sloot nauw aan bij die van het Bevrijdingsfront. Ze hekelde vooral de opkomende wereldorde en de dominantie daarvan door de Sovjet-Unie en de vs.¹¹ In februari 1965 richtte de partij van Grippa het Belgisch Comité voor Solidariteit met het Zuid-Vietnamese Volk op.¹² Daarmee deed ze wat het presidium van de Wereldvredeesraad in december 1964 in Berlijn had gevraagd: nationale solidariteitscomités stichten om de oppositie tegen de Amerikaanse imperialistische agressie te organiseren.¹³ Het Comité werd officieel opgericht in Brussel door Antoine Allard, afgevaardigde van de partij van Grippa bij de Wereldvredeesraad.¹⁴

Hoewel het Comité voor Solidariteit met het Volk van Zuid-Vietnam officieel werd beschouwd als de Belgische tak van een wereldwijde solidariteitsbeweging met het Bevrijdingsfront, was het toch vooral een instrument van één bepaalde politieke partij. De banden met de Wereldvredeesraad vielen bovendien al halfweg 1965 weg, toen de leiding van de raad het aantal pro-Chinese afdelingen trachtte te beperken en Allard ontslag nam.¹⁵ De contacten met het Noord-Vietnamese Vredescomité bleven echter. Leden van het Belgisch comité konden verder actie voeren dankzij de middelen die het Noord-Vietnamese comité daarvoor aanreikte. Het ging onder meer om informatie, documentatie, films, boeken en weekbladen.¹⁶ Die informatie bood een welkom tegengewicht voor de 'Amerikaanse propaganda' in de mainstream media, die de activisten allerm minst konden smaken.¹⁷ Via hetzelfde netwerk werd er ook geld doorgesluisd naar het Noord-Vietnamese Vredescomité. Morele en politieke solidariteit met het Bevrijdingsfront kreeg op die manier een concreet verlengstuk. Toch verloor het Belgisch comité na 1965 steeds meer invloed, niet alleen door de nauwe banden met de partij van Grippa, maar ook door het optreden van de klassieke Kommunistische Partij van België (KPB).

Door de terughoudendheid van de Sovjet-Unie tegenover de Vietnamese communisten, was de KPB aanvankelijk sceptisch over solidariteitsacties voor het Bevrijdingsfront. Maar toen de Sovjet-Unie eind 1964 toenadering zocht tot het Zuid-Vietnamese Bevrijdingsfront en tot Noord-Vietnam, was ook de KPB meer bereid om actie te voeren. Vanaf begin 1965 mobiliseerde ze vaker tegen de oorlog in Vietnam. Afgevaardigden van de Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede, een communistische vredesbeweging opgericht in 1949, zaten bijvoorbeeld op de eerste rij toen Vietnamese communisten het woord namen op bijeenkomsten van de Wereldvredeesraad.

Niet dat de aarzelingen meteen van de baan waren. De KPB bleef verdeeld over de kwestie, omdat zij en de Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede vanaf eind jaren 1950 voorstander waren van de ontspanningspolitiek. Met succes overigens, want die koers had ervoor gezorgd dat ze uit het isolement traden en in de strijd voor vrede en ontwapening samenwerkten met groepen van uiteenlopende ideologische signatuur. In die campagnes, die vanaf het begin van de jaren 1960 deels onder impuls van de Wereldvredeesraad op gang kwamen, nam de Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede het voortouw. Ze lag mee aan de basis van talloze lokale comités tegen atoomwapens. Ook veel jongerenbewegingen voelden zich aangesproken en duizenden mensen trokken jaarlijks de straat op voor de anti-atoommarsen. Uitgesproken steun voor het Bevrijdingsfront kon die positie hypothekeren. Begin 1965 gingen daarom binnen de KPB stemmen op om behoedzaam om te gaan met de Vietnamese kwestie, verzoenende taal te spreken en de nadruk te leggen op onderhandelingen die tot een vreedzame oplossing konden leiden, in plaats van steun te vragen voor de gewapende strijd van het Bevrijdingsfront.¹⁸ Anderen vonden dan weer dat de KPB het Bevrijdingsfront daadwerkelijk moest steunen en zich moest aansluiten bij de solidariteitscampagnes van de Wereldvredeesraad, die onder het Belgische voorzitterschap van Isabelle Blume alsmaar belangrijker werden.

Die tegenstrijdige houding kwam terug in de acties tegen de Vietnamoorlog. Enerzijds organiseerde de Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede kleinschalige petitie's en vredesdemonstraties. Anderzijds moest het Comité voor Medische en Sanitaire Hulp voor Vietnam het beleid van de Wereldvredeesraad in praktijk brengen. De KPB had dat comité in 1965 opgericht op initiatief van Isabelle Blume, voorzitter van de Belgische Unie, nadat de Vietnamese delegatie in de Wereldvredeesraad een oproep had gelanceerd voor een campagne voor medische hulp, naar het voorbeeld van een gelijkaardige hulpactie voor het Algerijnse Nationaal Bevrijdingsfront enkele jaren eerder.¹⁹ Het comité slaagde erin om een honderdtal professoren en dokters te mobiliseren. Lokale afdelingen zamelden bloed en medicijnen in.²⁰ Humanitaire hulp ging vanaf toen hand in hand met politieke actie. Een bewuste keuze: de KPB wilde zo veel mogelijk tegemoetkomen aan de vragen om hulp van het Bevrijdingsfront en Noord-Vietnam. De hulpgoederen gingen via de kantoren van het Bevrijdingsfront in Praag en Moskou en het Sovjet-Russische Rode Kruis naar Vietnam.²¹

Grenzen van de internationale solidariteit

De Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede organiseerde in april 1965 in het Brusselse Congrespaleis een bijeenkomst met 75 afgevaardigden van vredesbewegingen uit 30 landen.²² Een tweede internationale bijeenkomst vond plaats in juli 1965 in Helsinki. Daar waren ook vertegenwoordigers van het Bevrijdingsfront en Noord-Vietnam aanwezig. De toon op beide bijeenkomsten was dezelfde: de solidariteit moest beter gecoördineerd zijn om resultaten te boeken. Het Bevrijdingsfront en Noord-Vietnam zagen de oorlog in Vietnam als een zaak van de hele wereld en vonden een mondiale beweging dus noodzakelijk. Concreet betekende dat dat de nationale solidariteitsinitiatieven zo veel mogelijk op internationaal vlak gecoördineerd moesten worden.

Het Bevrijdingsfront wilde vooral dat de Amerikaanse regering onder druk werd gezet. Solidariteit met de Amerikaanse beweging tegen de Vietnamoorlog werd dus een prioriteit voor de Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede. Ze beklemtoonde niet alleen de verbondenheid met de betogers in de VS, maar zorgde via de Wereldvredeesraad ook voor contacten tussen Belgische en Amerikaanse activisten. In september 1965 zette ze de Belgen ertoe aan om solidariteitsboodschappen naar het Vietnam Day Committee in Berkeley te sturen.²³ De meest significante indicatie van de samenwerking tussen de Europese en Amerikaanse vredesbeweging, waren de gelijkaardige evenementen in verschillende West-Europese en Amerikaanse steden op 15 en 16 oktober 1965. Ook de Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede organiseerde op die dagen marsen en manifestaties. Het hoogtepunt was de betoging in Brussel, waarbij een duizendtal mensen demonstreerden met vlaggen van het Bevrijdingsfront en spandoeken met slogans van Amerikaanse antioorlogsactivisten ('US get out of Vietnam' en 'Johnson murderer').²⁴ Het Comité voor Medische en Sanitaire Hulp voor Vietnam maakte van het momentum gebruik om enkele tienduizenden franken in te zamelen voor hulp aan het Bevrijdingsfront.²⁵ Solidariteit met het Bevrijdingsfront en oppositie tegen de oorlog gingen opnieuw hand in hand.

Dat activisten in Brussel, Rome, Kopenhagen en andere steden op hetzelfde moment demonstreerden, geïnspireerd op de Amerikaanse antioorlogsacties, was het resultaat van een goed geregisseerde campagne. Het Vietnam Day Committee in Berkeley had opgeroepen om op die dagen wereldwijd te protesteren. Het Bevrijdingsfront en de Wereldvredeesraad sloten zich daarbij aan, vroegen de communistische vredesbewegingen om aan de actie deel te nemen en zorgden voor belangrijke informatie.²⁶ Europese activisten voelden zich met Amerikaanse collega's verbonden. Toch was de globalisering van de solidariteit een eerder beperkt fenomeen, aangezien de transnationale samenwerking niet veel verder reikte dan de afspraak van de datums en de uitwisseling van informatie tijdens internationale conferenties van de Wereldvredeesraad.

De Wereldvredeesraad en het Bevrijdingsfront moedigden die internationale aanpak sterk aan, onder meer via hun tijdschriften, zoals *Perspectives* en de wijdverspreide *Le Courrier du Vietnam* – een van de belangrijkste informatiekanalen

Antiatoommars in Brussel met slogans tegen de oorlog in Vietnam, midden jaren 1960. (Amsab-ISG, Gent)

over Vietnam. De mobilisatie tegen de oorlog in Vietnam kreeg op die manier een mondiale dimensie. Beweringen van de Wereldvredeesraad dat de Belgische protesten een 'indrukwekkend onderdeel waren van een wereldwijde beweging'²⁷, waren echter overtroepen. In de periode 1965-1966 bekoorde de solidariteitsbeweging met Vietnam maar een beperkt segment van de Belgische intelligentsia. Dat waren voornamelijk communistische groeperingen en radicale activisten, die al dan niet rechtstreeks toegang hadden tot informatie uit Noord- en Zuid-Vietnam en ook geïnspireerd werden door belangen die niet alleen met de oorlog in Vietnam te maken hadden. De impact op het beleid van de Belgische regering bleef ook zeer beperkt. Die stuurde haar Atlantische koers niet bij.²⁸

Misschien moeten we het belang van de mobilisatie tegen de Vietnamoorlog elders zoeken, buiten de landsgrenzen, bij het Bevrijdingsfront en de regering in Hanoi, die de wereldwijde solidariteitscampagnes voor propagandistische doeleinden gebruikten. Zo pikte Hanoi de manifestatie van maart 1965 in Brussel bijvoorbeeld op om die, samen met gelijkaardige manifestaties, een plek te geven in binnen- en buitenlandse propaganda.²⁹ Ook *Nhan Dan*, het officiële orgaan van de Noord-Vietnamese communistische partij, besteedde aandacht aan de Belgische solidariteit met de strijd van het Vietnamese volk.³⁰

Gestroomlijnde solidariteit (1967-1969)

De solidariteitsbeweging met Vietnam bleef eerder kleinschalig en verdeeld tot eind 1966. Begin 1967 kwam daar echter verandering in. Toen pleitten de KPB en de Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede voor meer samenwerking en een bredere mobilisatie tegen de oorlog in Vietnam. Het was niet toevallig dat ze die nieuwe stap precies toen zetten. In februari 1967 had het Bevrijdingsfront de leden van de Wereldvredeesraad immers een lijst met twaalf aanbevelingen bezorgd, met onder meer het verzoek om nationale Vietnamcomités op te richten. Die moesten in het verlengde van de campagnes van de Wereldvredeesraad solidariteitsacties op het getouw zetten om de publieke opinie te beïnvloeden.³¹ Kopstukken van de KPB hadden regelmatig contact met afgevaardigden van het Bevrijdingsfront en leden van de Permanente Vertegenwoordiging van Noord-Vietnam in Parijs. Zij drongen aan op een massalere mobilisatie door een landelijke organisatie die los stond van ideologische en politieke meningsverschillen. Een ‘breed front’ dus. De oproep van het Bevrijdingsfront was een integraal onderdeel van een diplomatiek offensief (‘diplomatie van het volk’), dat officieel werd goedgekeurd in 1967.³² En dus gingen leden van de KPB aan de slag om organisaties die ze als potentiële bondgenoten beschouwden, warm te maken voor gezamenlijke actie. De communistische senator Jean Verstappen, maar ook mensen als de Leuvense theologieprofessor kanunnik François Houtart waren belangrijk in de toenadering tot christelijke groepen, terwijl de KPB ook kon rekenen op samenwerking met trotskistische boegbeelden als Pierre Le Grève met wie ze, vooral na de uitsluiting van trotskisten uit de Belgische Socialistische Partij (het onverenigbaarheidscongres van 1964), toenadering had gezocht.

Op 4 maart 1967 organiseerde de KPB een nationale Vietnammanifestatie, die tegelijk ook in andere landen plaatsvond. De Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede en leden van trotskistische groeperingen slaagden erin om een brede waaier aan groeperingen achter de doelstellingen te scharen. Niet zonder moeite overigens, want de onderhandelingen waren lastig en ingewikkeld; sommige groeperingen lagen met elkaar overhoop en het was belangrijk om te vermijden dat er tegenstrijdige verklaringen de wereld werden ingestuurd. Uiteindelijk manifesteerden tussen de acht- en de tienduizend mensen in de straten van Brussel. Vooraan liepen kopstukken en afgevaardigden van de Belgische Socialistische Partij, de Christelijke Volkspartij en de KPB, samen met vertegenwoordigers van vredes- en jeugdbewegingen, zowel van communistische als van christelijke signatuur (Pax Christi).³³

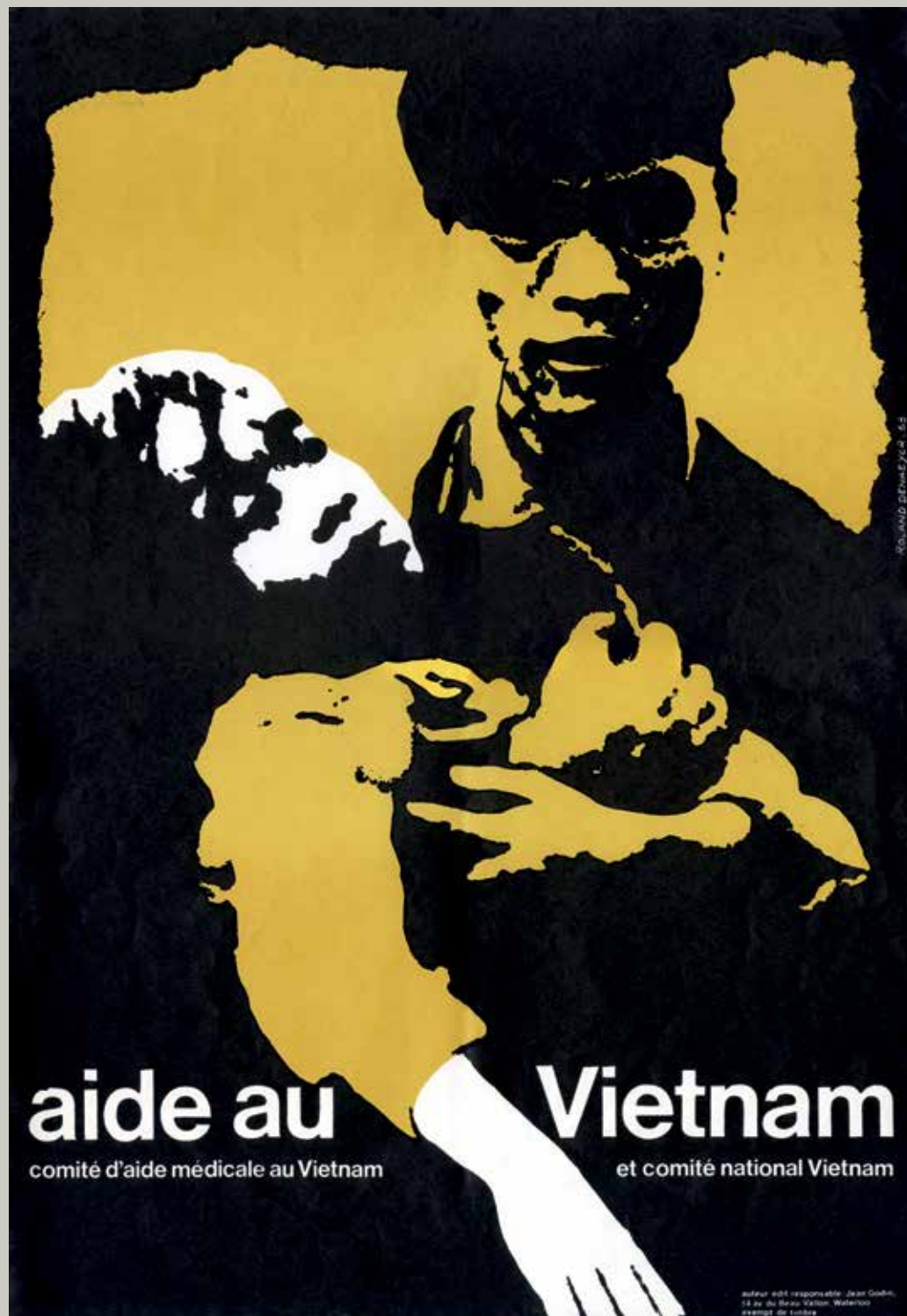
De nationale Vietnammanifestatie was een mooie opstap naar een brede, gecoördineerde beweging. In de zomer van 1967 richtte de Unie voor de Verdediging van de Vrede met de hulp van de Noord-Vietnamese delegatie in Parijs, het Nationaal Vietnam Comité op. De solidariteitsbeweging was daarmee beter georganiseerd en kon zo sneller inspelen op de behoeften van het Bevrijdingsfront. Niet dat het Nationaal Vietnam Comité massaal veel leden telde; een handvol politici en academici zorgde ervoor dat afgevaardigden van diverse organisaties elkaar konden ontmoeten. Prominenten die op het eerste gezicht een eerder apolitek profiel hadden, zoals professoren en priesters, vormden het hart van de organisatie – onder

Jean Verstappen,
Nguyen Mai,
André De Smet
en kanunnik
François Houtart
op een (latere)
reis naar
Vietnam in
januari 1974.
(Amsab-ISG,
Gent)

hen onder meer kanunnik François Houtart. De voorzitter was Henri Rolin (1891-1973), de bejaarde socialistische minister van Staat die zijn sporen had verdiend aan het hoofd van verschillende communistische vriendschapsverenigingen.³⁴ Het Nationaal Vietnam Comité mocht dan wel een pluralistische vereniging lijken, in de praktijk werkte de leiding ervan nauw samen met de KPB en de Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede. Die leiding droeg overigens geen stempel van nieuwlinks, de vernieuwingsbeweging die traditioneel een hoofdrol krijgt toegedicht in de mobilisatie tegen de Vietnamoorlog. Toch wist het comité zowel vertegenwoordigers van gevestigde organisaties als van diverse jongerenbewegingen en lokale actiegroepen rond de tafel te krijgen en te laten discussiëren over actievormen die bij het brede publiek in de smaak konden vallen. Dat was vooral omdat het erin slaagde de publieke opinie in het ongewisse te laten over zijn dubbelzinnige positie. Een subtiele onderneming, waarbij de leiding van het comité enerzijds nauwe banden onderhield met de diplomaten van Noord-Vietnam en het Bevrijdingsfront in Parijs en de Wereldvredeesraad, en zich anderzijds profileerde als een pacifistische organisatie die alle oppositie tegen de oorlog, van welke signatuur ook, wilde bundelen.

Er was een vruchtbare voedingsbodem voor de organisatie van regionale en nationale manifestaties tegen de Vietnamoorlog, de Amerikaanse politiek tegenover het land en het stilzwijgen van de Belgische regering. Op 2 maart 1968 organiseerde het Nationaal Vietnam Comité de grootste Vietnammanifestatie ooit in België. Die bracht 20.000 mensen op de been. Tegelijk werd er aan de universiteiten geprotesteerd en waren er acties van de socialistische vakbond.³⁵ Het was vooral opvallend dat die groeperingen achter vredesslogans van het Bevrijdingsfront liepen, zonder dat ze dat daarom beseften. Het Nationaal Vietnam Comité vervulde dus een belangrijke rol als brug voor sommige groepen die ideologisch ver van het Nationaal Bevrijdingsfront stonden en er niet direct mee wilden samenwerken, maar toch tegen de oorlog waren.

Dat het comité een coördinerende rol speelde, had ook te maken met de banden die het had met vertegenwoordigers van Noord-Vietnam en het Bevrijdingsfront. Contacten verliepen grotendeels discreet, maar waren wel cruciaal om de uitstraling van het comité te begrijpen. De sleutelfiguren ervan hadden toegang tot vitale informatie en zorgden ervoor dat de propaganda bij andere organisaties belandde, via een eigen tijdschrift, Vietnamese tijdschriften, bevriende organisaties en uitgebreide persoonlijke netwerken. Het comité gaf ook de mogelijkheid om geld in te zamelen voor Vietnam. Dezelfde kopstukken zorgden ervoor dat het geld bij de Vietnamese vertegenwoordiging in Parijs belandde, en zo bij het Bevrijdingsfront. Op die manier ontstonden er nieuwe lokale comités. Toen scholieren van het atheneum van Malmedy en uit andere scholen in het land hun eigen Vietnamcomités oprichtten, schreven ze leden van het National Vietnam Comité aan om als gastspreker langs te komen en hen informatie te geven over hoe ze iets konden doen om hun solidariteit concreet vorm te geven.³⁶

Activisten konden nog op andere manieren Vietnam steunen, onder meer via het al eerder vermelde Comité voor Medische en Sanitaire Hulp aan Vietnam. Van meet af aan kampte dat met zware problemen: het had onvoldoende middelen en de hulpkanalen functioneerden niet naar behoren. Eind 1967 vond het medisch comité zijn tweede adem toen het deel ging uitmaken van het Nationaal Vietnam Comité en nauw ging samenwerken met medische comités in andere Europese landen en met de Vietnamese vertegenwoordiging in Parijs. De samenwerking tussen de Association médicale franco-vietnamienne, het ministerie van Volksgezondheid van Noord-Vietnam en het Bevrijdingsfront, zorgde ervoor dat de hulp toen wel tot in Vietnam geraakte.³⁷ Het Belgisch medisch comité zamelde geld, medische apparatuur, chemische substanties en medicijnen in. Die werden via het Sovjet-Russische Rode Kruis en volgens richtlijnen van de Vietnamese vertegenwoordiging in Parijs, naar Vietnam getransporteerd.³⁸ De oproep van het Comité vond weerklank bij lokale groeperingen. Aan meerdere universiteiten werden er medische comités opgericht.³⁹ Studenten organiseerden bijeenkomsten, debatten en geldinzamelingen. Het Comité voor Medische en Sanitaire Hulp voor Vietnam regelde de nodige contacten om de fondsen door te sluizen naar het Nationaal Bevrijdingsfront.⁴⁰

Naast de coördinatie van de solidariteit en de mobilisatie van de Belgische bevolking, investeerde het Nationaal Vietnam Comité ook veel tijd in het afstemmen van de actie op het internationale niveau. Strikt organisatorisch gesproken was het Comité nergens bij aangesloten. De Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede verzekerde de band met de internationale fora. Vertegenwoordigers ervan woonden bijeenkomsten bij en zorgden voor informatie, contacten en ideeën. Van alle geledingen van het Nationaal Vietnam Comité had het Medisch Comité de beste internationale contacten. Tijdens een Europese rondreis begin 1968, pleitte dr. Pham Ngoc Thach, de Noord-Vietnamese minister van Volksgezondheid, voor

◀ Affiche uitgegeven in 1968 door het Comité voor Medische en Sanitaire Hulp aan Vietnam en het Nationaal Vietnam Comité. Ontwerp: Roland Denaeyer (Amsab-ISG, Gent)

een betere coördinatie van de medische hulp uit West-Europa.⁴¹ Hij drong aan om een Europees secretariaat op te richten en zo de samenwerking van de medische comités te bevorderen. Hij wilde eveneens regelmatig internationaal overleg om de noden te preciseren, de inzameling van geld en medische apparatuur te professionaliseren, en beter te communiceren over de hulpkanalen. Efficiëntere samenwerking kon ook slabakkende comités stimuleren om beter te doen. En dus nodigden het Franse Comité en de Vietnamese vertegenwoordiging in Parijs in mei 1968, andere medische comités uit West-Europa uit voor een Europese Conferentie van Medische Vietnam Comités. De conferentie werd vervolgens jaarlijks georganiseerd onder auspiciën van afgevaardigden en medewerkers van het Bevrijdingsfront en Noord-Vietnam. Zij stipten aan wat hun behoeften waren en stimuleerden gezamenlijke projecten en doelstellingen.

Toch sloot de transnationale samenwerking niet alleen aan bij bepaalde Noord-Vietnamese noden. Ze was ook een antwoord op de praktische noden van de nationale comités. Het Belgisch medisch comité bijvoorbeeld won veel bij regelmatige contacten met andere comités. Het had zelf maar een beperkte transportcapaciteit en onvoldoende middelen om dure apparatuur te kopen. Daarvoor ging het samenwerken met andere comités, vooral met het beter uitgebouwde Franse comité.⁴²

Solidariteit tussen diplomatie en plaatselijk activisme

De banden tussen de leiding van het Nationaal Vietnam Comité en de Vietnamese diplomaten in Parijs zorgden er wellicht voor dat het comité een toonaangevende rol speelde in de mobilisatie tegen de Vietnamoorlog. Maar het gezag ervan werd al tamelijk snel gecontesteerd. Vooral maoïstische kringen, maar ook andere radicale groeperingen, legden het comité van meet af aan het vuur aan de schenen en doorprikten de eenheidsretoriek. Ze hekelden dat het zwaar steunde op het apparaat van de KPVB en op mensen die er banden mee hadden. Bovendien stonden ze buitengewoon afkerig tegenover de geest van ontspanning en het vredesdiscours die de samenwerking met een hele reeks andere groeperingen inspireerden. De bezwaren tegen het comité waren niet alleen ideologisch geïnspireerd; ze hadden ook te maken met de samenstelling van de leiding ervan en de manier waarop de solidariteit gestalte kreeg. De leiding bestond namelijk uit een bejaarde minister van Staat, Henri Rolin, en professoren en politici die het comité een respectabel, maar ook enigszins elitair imago bezorgden. Daardoor werd de kloof met de meer radicale, antiautoritaire groeperingen nog breder. Dat politieke en diplomatieke activiteiten de werking van het comité vanaf 1968 in toenemende mate beheersten, was een ander cruciaal element dat de uitstraling ervan aantastte.

Op het eerste gezicht leek het Nationaal Vietnam Comité midden in de samenwerking te staan. Publieke demonstraties, inzamelingen door lokale groeperingen, spreekbeurten van leidende figuren op activiteiten van lokale comités: ze gaven allemaal een publiek gezicht aan de werking. Toch werd dat aspect overschaduwd naarmate het Nationaal Vietnam Comité zich vooral ging richten op lobbywerk

in politieke en diplomatieke kringen. Die evolutie had veel te maken met de Vietnamese diplomatieke vertegenwoordiging in Frankrijk, die na de start van de vredesbesprekingen met de VS in mei 1968 naar een hogere versnelling schakelde en nieuwe aandachtspunten had. De Vietnamese vertegenwoordiging in Parijs en het informatiekantoor van het Bevrijdingsfront, opgericht in oktober 1968, bevonden zich plotseling in het hart van de Vietnamese diplomatie. Zij bestookten de West-Europese publieke opinie met informatie en lobbyden er bij de West-Europese regeringen voor om het communistisch-Vietnamese standpunt aan de onderhandelingstafel te steunen en het Bevrijdingsfront te erkennen.⁴³ Hoewel delegaties van het Bevrijdingsfront al in de jaren daarvoor hun opwachting hadden gemaakt in West-Europa, steeg het aantal zogenaamde vriendschapsbezoeken in 1968 significant. Eind november waren er al een twintigtal officiële bezoeken van het Bevrijdingsfront en Noord-Vietnam. Zij hadden contact met solidariteitsbewegingen en klopten op de deur van de media, politieke partijen en regeringen.⁴⁴ Ze wilden niet alleen dat die de druk op de VS opvoerden om te stoppen met de oorlog, maar ook Noord-Vietnam officieel gingen erkennen. Later, in 1969, toen het Bevrijdingsfront de Voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam als alternatieve regering voor Zuid-Vietnam in het leven had geroepen om 'bevrijde' gebieden te besturen, lobbyden ze ook voor de erkenning van die regering.

Voor het politieke lobbywerk in België werd een beroep gedaan op het Nationaal Vietnam Comité. Dat benaderde vooral vertegenwoordigers van gevestigde organisaties, zoals de vakbonden, maar ook gemeenteraads-, provincieraads- en parlementsleden.⁴⁵ Politieke kopstukken van Noord-Vietnam en het Bevrijdingsfront namen het woord op Vietnammeetings. Toen de eerste hoge delegatie van het Bevrijdingsfront en Noord-Vietnam in oktober 1968 door Europa toerde en ook België bezocht, zette het Nationaal Vietnam Comité zijn schouders onder het evenement.⁴⁶ Het regelde de contacten, organiseerde lezingen en zorgde ervoor dat het bezoek in de pers kwam. De daaropvolgende jaren vervulde het comité de rol van semidiplomatieke vertegenwoordiging van Noord-Vietnam en van de Voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam.⁴⁷ Het lobbyde om die te laten erkennen door de Belgische regering.⁴⁸

Terwijl de relatief kleine groep politici en professoren rond het Nationaal Vietnam Comité zich vooral richtte op lobbywerk, gaven een hele groep andere organisaties de mobilisatie tegen de oorlog een meer activistisch karakter. Een scala aan andere bewegingen contesteerde het Nationaal Vietnam Comité. Zij wilden op hun eigen manier iets doen tegen de oorlog in Vietnam. Zo waren er maoïstische groepen die niets wilden weten van de in hun ogen elitaire aanpak van het Nationaal Vietnam Comité. Vanaf 1967 richtten zij samen met jongeren- en studentenverenigingen op verschillende plaatsen in Brussel zogenaamde basiscomités op. Dat waren kleine, maar actieve groepen die wekelijks vergaderden. Ze verkochten Vietnamese bulletins op markten en gingen van deur tot deur om mensen te sensibiliseren. Hoewel die comités hun mosterd vooral bij Franse maoïstische activisten haalden, onderhielden

ze ook rechtstreekse contacten met de Vietnamese vertegenwoordiging in Parijs. Zo ontving de eerste secretaris van de diplomatieke missie van Noord-Vietnam in januari 1968 leden van het basiscomité van Anderlecht die speciaal naar Parijs waren gekomen om te bespreken hoe ze regelmatig informatie en exemplaren van de *Courrier du Vietnam* konden ontvangen.⁴⁹ Ook het Centre de Diffusion et de Documentation pour le Vietnam – een andere maoïstische organisatie, opgericht door Henri Lederhandler (stichter van de Belgo-Chinese Vriendschapsvereniging) – had prima contacten in Parijs. Het verspreidde de Franse en Engelse edities van tijdschriften als *Le Courrier du Vietnam*, *Sud-Vietnam* en *Lutte*, en ook Vietnamese boeken en films.⁵⁰ In het begin van de jaren 1970 nam dat documentatiecentrum de rol als voornaamste informatiekanaal over van het Nationaal Vietnam Comité. Het hielp voornamelijk hyperactieve maoïstische studentenverenigingen op universitaire campussen aan informatie, films en sprekers.

Een andere groep die zich distancieerde van het Nationaal Vietnam Comité was de Humanitaire Werkgroep X, die sympathisanten van het socialistische weekblad *Links* in september 1968 in Antwerpen hadden opgericht.⁵¹ Een vijftigtal dokters uit vooral Antwerpen en Gent patroneerden de werkgroep. Ze wilde de solidariteit op een meer humanitaire leest schoeien en koos voor een apolitiek profiel. Dat was niet alleen om principiële redenen: de solidariteit mocht zich volgens de werkgroep niet alleen beperken tot extreemlinkse groepen, ze wilde ook andere verenigingen – en vooral organisaties van de christelijke zuil – de hand reiken. Een strategische keuze dus, en ook een juiste, want in het begin van de jaren 1970 groeide de Humanitaire Werkgroep X uit tot de belangrijkste solidariteitsbeweging met Vietnam in Vlaanderen, met afdelingen in diverse steden. In 1970-1971 organiseerde ze in het kader van de jaarlijkse 11.11.11-campagne een hulpactie voor het Bevrijdingsfront. Die bracht in 22 gemeenten samen meer dan 500.000 frank op.⁵² Die weerklank was vooral het resultaat van een mix van politieke solidariteit, humanitaire bekommernis en meer populaire actievormen, zoals popfestivals en toneelvoorstellingen – naast de meer klassieke geldinzamelingen en betogingen.⁵³ Overigens onderhield ook de werkgroep intensieve contacten met de Vietnamese vertegenwoordiging in Parijs. De leiding ging er regelmatig praten met dokter Le Van Loc, verantwoordelijk voor de medische campagnes van de Voorlopige Revolutionaire Regering en dus goed op de hoogte van de noden in zijn land. Steun voor het Bevrijdingsfront en de Voorlopige Revolutionaire Regering vond de werkgroep niet tegenstrijdig met het humanitaire en apolitieke karakter van de vereniging. Ze ging ook samenwerken met het al eerder vermelde secretariaat van de Europese medische comités. Ondanks de ontstaansgeschiedenis en het apolitieke profiel ervan, ging de groep vooral steunen op het netwerk van de vredesbeweging rond de KPB en haar organisatie Vrede, die lokale ankerpunten had in steden als Gent, Oostende en Antwerpen.

Terwijl de Humanitaire Werkgroep X solidariteit in de straten en onder de mensen bracht, beperkte de actie van het Nationaal Vietnam Comité zich vooral tot de politieke en diplomatieke milieus, enkele occasionele initiatieven voor het brede

Aankomst in Brussel van mevrouw Nguyen Thi Binh (met bloementuitje), hoofd van de delegatie van de Voorlopige Revolutionaire Regering bij de vredesbesprekingen in Parijs, januari 1971. Op de foto staat senator Henri Rolin naast haar en André De Smet (met bril) achter haar. (Amsab-ISG, Gent)

publiek niet te na gesproken. Het bezoek van mevrouw Nguyen Thi Binh aan Brussel, eind januari 1971, is daarvan een goed voorbeeld. Binh was toen minister van Buitenlandse Zaken van de Voorlopige Revolutionaire Regering en het hoofd van de delegatie van die regering bij de vredesbesprekingen in Parijs. Haar bezoek aan België begon met een diner in het luxueuze Métropole Hotel in Brussel voor de fine fleur van het Nationaal Vietnam Comité.⁵⁴ Leden van het comité hadden ook regelmatig contact met leden van Kamer en Senaat om de Belgische regering ertoe aan te zetten haar stilzwijgen te doorbreken en een andere koers te varen inzake Vietnam. Ook op recepties en diners in Parijs was de leiding van het Nationaal Vietnam Comité en van het Comité voor Medische Hulp regelmatig te gast, samen met ambassadeurs, diplomaten en kopstukken van de West-Europese solidariteitsbewegingen met Vietnam. Naar aanleiding van de Vietnamese nationale feestdag of de vijftiende verjaardag van Noord-Vietnam in 1970 vlogen invitaties voor recepties de deur uit. Bij zulke gelegenheden zakten leden van de nationale Vietnamcomités af naar hotel Lutétia, een van de meest prestigieuze Parijse hotels, waar ze elkaar en diplomaten ontmoetten.⁵⁵ Zo woonden afgevaardigden van het Comité voor Medische en Sanitaire Hulp op 20 maart 1971 een plechtig diner bij dat werd aangeboden door Pham Van Ba, de directeur van het informatiekantoor van de Voorlopige Revolutionaire Regering.⁵⁶ Evenementen die niet alleen een anekdotische waarde hebben, maar ook laten zien wat er achter de schermen gebeurde en hoe een leidinggevend deel van de solidariteitsbeweging met Vietnam op het einde van de jaren 1960 en het begin van de jaren 1970 in de greep geraakte van recepten die vanuit diplomatieke hoek kwamen.

Affiche uit 1975 van de Vereniging België-Vietnam voor solidariteit met Vietnam en Cambodja. Ontwerp: Jo Dustin en Georges Vercheval (Amsab-ISG, Gent)

Vietnamese diplomaten hadden het belang van wederzijdse relaties goed begrepen. Ze staken de activisten een hart onder de riem en benadrukten dat hun inspanningen allesbehalve nutteloos waren. Niet alleen het Nationaal Vietnam Comité, maar ook andere groepen viel zulk eerbetoon te beurt. Zo bezorgde de Vietnamese vertegenwoordiging in Parijs geschenken aan de leden van het maoïstische basiscomité van Anderlecht; onder meer solidariteitsmedailles, ringen en sigarettendozen gemaakt van metaal van neergehaalde Amerikaanse gevechtsvliegtuigen – dat kregen ze toch zo te horen. In januari 1968 ontvingen de Brusselse basiscomités een telegram, gesig-neerd door Nguyen Huu Tho, de voorzitter van het Bevrijdingsfront. Hij bedankte hen voor de activiteiten die ze een maand daarvoor hadden georganiseerd bij de verjaardag van het Bevrijdingsfront. Het telegram werd voorgelezen op bijeenkomsten van de comités.⁵⁷ Het Bevrijdingsfront en Noord-Vietnam maakten ook op andere manieren duidelijk dat ze de Belgische inspanningen bijzonder waardeerden, onder meer met persoonlijke bezoeken, verklaringen in bladen, brieven, foto's ... Ze hadden er alle belang bij de activisten aandacht te geven en een relatie met hen op te bouwen, zelfs in een klein land als België. Ook al was het nettoresultaat van de Belgische solidariteitsacties op politiek en internationaal vlak beperkt, de financiële en materiële hulp legde geen windeieren voor de Vietnamese diplomaten. Precieze cijfers ontbreken, maar we kunnen de totale hulp van Belgische solidariteitsgroepen

van eind jaren 1960 tot begin jaren 1970 schatten op meerdere miljoenen Belgische franken.⁵⁸ Via het Comité voor Medische en Sanitaire Hulp en vooral via de Humanitaire Werkgroep X vertrokken begin jaren 1970 regelmatig verschillende zendingen van enkele tonnen medische hulp en honderdduizenden franken naar Noord-Vietnam en gebieden onder controle van het Bevrijdingsfront.⁵⁹

Belgische activisten hechtten van hun kant ook belang aan een goede relatie met Vietnamese diplomaten en organisaties en aan de feedback die ze van hen kregen. Leden van het Comité voor Medische en Sanitaire Hulp en de Humanitaire Werkgroep X vroegen de Vietnamese autoriteiten regelmatig om informatie en foto's die aantoonde dat de hulp wel degelijk in Vietnam was gearriveerd. Op die manier konden ze, ook voor het oog van de media, bewijzen dat de hulp concrete resultaten opleverde.⁶⁰ In de ogen van activisten hing concrete en effectieve solidariteit nauw samen met banden met het Bevrijdingsfront. Die banden waren van vitaal belang om de wijdverbreide slogan 'Geen sentimentaliteit maar internationale solidariteit' in de praktijk om te zetten.

De Belgisch-Vietnamese Vereniging en het einde van de mobilisatie

De mobilisatie tegen de Vietnamoorlog had in 1973 haar beste tijd gehad. Om te beginnen was de polarisering tussen linkse groeperingen zodanig groot, dat ze geen grootschalige acties meer konden organiseren. Een andere, meer fundamentele verklaring was dat de bestaansreden van de solidariteit verdween omdat de oorlog een gewonnen zaak leek voor de Vietnamese communisten. Die indruk bestond al op het einde van de jaren 1960 en de ondertekening van de Parijse Vredesakkoorden in januari 1973 bevestigde dat. De akkoorden voorzagen de terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit Zuid-Vietnam en de stopzetting van alle vijandelijkheden tegen Noord-Vietnam. De aandacht van de activisten verschoof daardoor naar andere kwesties die meer in het vizier van de media kwamen, zoals de toestand in Brazilië en Chili. Minstens even belangrijk was de nieuwe houding van de Noord-Vietnamese diplomaten in hun contacten met de solidariteitsbewegingen. Leden van de Brusselse basiscomités kregen van de Vietnamese vertegenwoordiging in Parijs te horen dat medicijnen en manifestaties niet langer hun eerste zorg waren. 'Onze prioriteit is de diplomatieke erkenning van de Voorlopige Revolutionaire Regering.'⁶¹ De leden van het Nationaal Vietnam Comité kregen een gelijkaardige boodschap.

Tijdens een onderhoud met Nguyen Minh Vy, het hoofd van de Vertegenwoordiging van Noord-Vietnam in Parijs, vernamen zij dat de solidariteitsbeweging zich moest aanpassen aan de nieuwe situatie en aan de noden van de Voorlopige Revolutionaire Regering en Noord-Vietnam.⁶² Tijdens dat onderhoud kwam ook het idee voor een Belgisch-Vietnamese Vereniging ter sprake, om de politieke solidariteit gestalte te geven, los van de bestaande organisaties.⁶³ Op 13 oktober 1973 werd die vereniging officieel opgericht in Brussel.⁶⁴ Ze gold als opvolger van het Nationaal Vietnam Comité en werd geleid door kanunnik François Houtart. De vereniging moest als een soort informele ambassade in België fungeren voor de Voorlopige

Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam en voor Noord-Vietnam. Tijdens de inaugurale plechtigheid schetste minister Nguyen Van Hieu, de algemene secretaris van de socialistische partij van Zuid-Vietnam en het hoofd van de Vertegenwoordiging van de Voorlopige Revolutionaire Regering in Parijs, de opdracht van de vereniging: ze moest materiële steun verlenen aan Noord-Vietnam en ijveren voor de internationale erkenning van de Voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam en voor de uitvoering van de Vredesakkoorden van Parijs.

Na de val van Saigon in 1975 – het einde van de oorlog –, de hereenmaking van het land en de erkenning van de Voorlopige Revolutionaire Regering door de Belgische regering, werd de werking van de Belgisch-Vietnamese Vereniging bijgestuurd. Culturele evenementen werden belangrijker. Hulpprojecten in Vietnam werden verder gesteund, maar er kwam toen ook aandacht voor de Vietnamese cultuur, in samenwerking met Vietnamese migranten in Brussel.⁶⁵ Wat dat betreft spiegelde de vereniging zich aan de klassieke communistische vriendschapsverenigingen die politiek en cultuur met elkaar verbonden, iets wat voor haar voorganger – het Nationaal Vietnam Comité – minder het geval was. De uitstraling van de vereniging beperkte zich echter tot Brussel en omgeving. Zonder steun van de KPB kon ze ook niet fatsoenlijk functioneren. De meeste andere solidariteitsorganisaties met Vietnam hielden rond 1975 op te bestaan.

Conclusie

Deze studie werpt een ander licht op de mobilisatie voor Vietnam in de jaren 1960 en 1970. Ze toont aan dat die veel complexer was dan wat de traditionele voorstellingen ons willen leren. Door de cruciale rol te belichten van organisaties en personen die sterk verbonden waren met Vietnamese diplomatie, toont dit onderzoek aan dat, ondanks de vredesretoriek, de mobilisatie vooral een solidariteitsbeweging was die de Vietnamese zijde in het conflict steunde. Meer dan elke andere organisatie heeft de traditionele communistische partij een belangrijke rol gespeeld in de acties in België. Waar traditionele studies studenten als protagonisten beschouwen, toont dit onderzoek aan dat de mobilisatie vooral gedomineerd werd door mensen die allesbehalve jong en nieuw waren in de jaren 1960 en daarna. Een vrij beperkte groep van relatief oudere mensen, vele jaren voor het begin van de Tweede Wereldoorlog geboren en vooral verbonden met de communistische partij, bekleedde een sleutelfunctie in een beweging die een breed scala aan groepen wist te mobiliseren, maar waarbij studenten toch niet zo een sleutelrol speelden. Deze studie bewijst vooral dat we de structuur, het uitzicht en de ontwikkeling van de mobilisatie voor Vietnam niet kunnen begrijpen zonder de input van de Vietnamese diplomatie mee in rekening te brengen. Die bestond onder andere uit het aanbod van cruciale informatie als alternatief voor mainstream media, en het voorzien van kanalen en mogelijkheden om concrete hulp te geven. De input was ook psychologisch, aangezien die activisten bevestigde dat wat ze deden niet nutteloos was, zelfs in een klein land als België.

Om te besluiten wil ik nog één ding duidelijk maken. Aandacht geven aan de rol die Vietnamese actoren in de Belgische en West-Europese mobilisatie tegen de Vietnamoorlog hebben gespeeld, is niet bedoeld om te zeggen dat we al het activisme kunnen reduceren tot een poppenspel in de handen van Vietnamese diplomaten. Geschiedenis schrijven en herschrijven is niet alleen een kwestie van accenten leggen en verleggen, het is ook een zaak van gevoel voor nuance en context. Als Vietnamese diplomaten samenwerkten met Belgische en West-Europese activisten, dan was dat alleen mogelijk omdat ze een vraag konden invullen van mensen die geschokt waren door de oorlog en iets concreet wilden doen, in de lijn van het toen veelgehoorde adagium ‘geen sentimentaliteit, maar internationale solidariteit’.

- 1 George R. VICKERS, The Vietnam Antiwar Movement in Perspective. In: *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, 21(1989)2-4; Guenter LEWY, *America in Vietnam*, New York: Oxford University Press, 1978, p. 436; Peter COLLIER & David HOROWITZ, Another Low Dishonest Decade on the Left. In: *Commentary*, 01/1978, p. 17; Arthur MARWICK, *The Sixties. Cultural Revolution in Britain, France, Italy, and the United States, c.1958-c.1974*, Oxford: University Press, 1998, pp. 15-16.
- 2 *South Viet Nam Front for Liberation, Documents*, South Viet Nam: Giai Phong Publishing House, 1968, p. 53.
- 3 Merle L. PRIBBENOW, National Front for the Liberation of South Vietnam. In Spencer. C. TUCKER (red.), *The Encyclopedia of the Vietnam War. A Political, Social and Military History*, Santa Barbara: Greenwood Publishing House, 2011, pp. 794-795.
- 4 Robert K. BRIGHAM, *Guerilla Diplomacy. The NLF's Foreign Relations and the Viet Nam War*, Ithaca/Londen: Cornell University Press, 1999, pp. 19-26.
- 5 LUU Van Loi, *50 Years of Vietnamese Diplomacy, 1945-1995*, Hanoi: The Gioi Publishers, 2000, pp. 209-215.
- 6 Rüdiger SCHLAGA, *Die Kommunisten in der Friedensbewegung – erfolglos? Die Politik des Weltfriedensrates im Verhältnis zur Aussenpolitik der Sowjetunion und zu unabhängigen Friedensbewegungen im Westen. 1950-1979*, Münster: LIT, 1991, pp. 220-221; Günter WERNICKE, *The Communist-Led World Peace Council and the Western Peace Movements: The Fetters of Bipolarity and Some Attempts to Break Them in the Fifties and Early Sixties*. In: *Peace & Change*, 23(1998)3, pp. 265-311.
- 7 Lien-Hang T. NGUYEN, The Vietnam Decade. The Global Shock of the War. In: Niall FERGUSON e. a. (red.), *The Shock of the Global. The 1970s in Perspective*, Cambridge (MA): Harvard University Press, 2010, p. 169; NGUYEN Dy Nien, *Ho Chi Minh Thought on Diplomacy*, Hanoi: The Gioi, 2004, p. 132; Harish. C. METHA, ‘People’s Diplomacy’. *The Diplomatic Front of North Vietnam during the War against the United States, 1965-1972*, McMaster University, doctoraal proefschrift, 2009.
- 8 Harish MEHTA, *People’s Diplomacy. The Diplomatic Front of North Vietnam during the War Against the United States, 1965-1972*, McMaster University (Hamilton, Canada), doctoraal proefschrift, 2009; NGUYEN Dy Nien, *Ho Chi Minh Thought [...]*, p. 132.
- 9 NGUYEN Van Hieu, *Ban be ta khap nam chau (Our Friends across the Globe)*, Hanoi: Nha Xuat Ban Van Hoc, 1963, p. 132.
- 10 Milou RIKIR, *Le PCB et la scission ‘grippiste’ de 1963. Documents présentés et annotés*, Brussel: CARCob, 2002; Robert Jackson ALEXANDER, *Maoism in the Developed World*, Westport: Greenwood Publishing Group, 2011, pp. 59-60.
- 11 James G. HERSHBERG, *The Cold War in Asia*, Darby (PA): Diane Publishing Co, p. 240.
- 12 Archives du Monde Catholique (ARCA), Archives Allard, *Solidarité Belgique Vietnam*; Archief ULB, Vietnam, IITP, Comité belge de Solidarité avec le Peuple du Sud-Vietnam, februari 1965.

- 13 *Bulletin of the World Peace Council*, 11(1964)13, pp. 1-2; Amsab-ISG, Archief Rudi Van Doorslaer, nr. 72, 2, Action pour la Paix et l'Indépendance des Peuples, juli 1965.
- 14 Amsab-ISG, Archief Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede, nr. 188, 99, Vietnamacties, Pamflet van het Comité voor Solidariteit met het Volk van Zuid-Vietnam, 09/07/1965; Archief Vrije Universiteit Brussel, Vietnam, 11TP, Comité voor Solidariteit met het Volk van Zuid-Vietnam, februari 1965.
- 15 ARCA, Archief Antoine Allard, Ontslagbrief van Antoine Allard aan Isabelle Blume, 13/07/1965.
- 16 ARCA, Archief Antoine Allard, Letter from Vietnam Peace Committee in Hanoi to A. Allard, 08/12/1966; Nicholas MARTLAND, Book Publishing and Book Selling in Vietnam. In: *Logos. The Journal of the World Book Community*, 2001, pp. 29-32.
- 17 ARCA, Archief Antoine Allard, Folder van het Comité belge pour la solidarité avec le peuple du Sud-Vietnam, 1965.
- 18 CARCob, Archief Jean Terfve, nr. 55, Vietnam, Revirements communistes, 1965.
- 19 *Bulletin of the World Council of Peace*, 12(1965)13, p. 4.
- 20 SOMA, Archief Pierre Le Grève, Documenten m.b.t. het Comité voor Medische en Sanitaire Hulp aan Vietnam, 1965-1966.
- 21 IISG, Archief Medisch Comité Nederland-Vietnam (MCNV), 360, International Red Cross, Overzicht van de samenwerking met het Rode Kruis, 01/02/1971.
- 22 *Bulletin of the World Council of Peace*, 12(1965)5, pp. 1-2.
- 23 Amsab-ISG, Nationaal Comité van de Anti-Atoommars, nr. 107, 1499, Brief van Piet Frantzen aan de voorzitter van het Vietnam Day Committee, 10/09/1965 en Open Letter to the Youth of the United States of America, 09/09/1965.
- 24 Zie: YSF on the Antiwar Movement, 1965-1968. Op: *Socialist History Project*, <http://www.socialisthistory.ca/Docs/1961-/Vietnam/YSF-Antiwar-65-68.htm> (laatst geraadpleegd op 30/01/2013); Jozef SMITS, *Inventaris van de betogingen in België, 1960-1974. Samengesteld op basis van het rijkswachtarchief en de dagbladen De Standaard, Het Laatste Nieuws, Le Libre Belgique, Le Soir en Le Peuple*, Leuven: KUL, 1982, p. 50.
- 25 Vredesinitiatieven. In: *Vrede*, 8(1965)11, p. 8.
- 26 CARCob, Archief Jean Terfve, nr. 55, Journée de solidarité, 19/11/1965.
- 27 *Supplement to the Bulletin of the World Council of Peace*, (1966)3, p. 4.
- 28 Vincent DUJARDIN, La Belgique et la guerre du Vietnam. In: Christopher GOSCHA & Maurice VAISSE (red.), *La Guerre du Vietnam et l'Europe, 1963-1973*, Brussel: Bruylant, 2003, pp. 151-192.
- 29 *American Use of War Gases and World Public Opinion*, Hanoi: Foreign Language Publishing House, 1966.
- 30 Belgian CP Conveys Anti-U.S. Support to DRV. In: *Nhan Dan*, 23/02/1965.
- 31 CARCob, Archief Isabelle Blume, Aanbevelingen van de Wereldvredesraad, 25-27/02/1967.
- 32 LUU Van Loi, *50 Years of Vietnamese Diplomacy [...]*, p. 199.
- 33 KADOC-KU Leuven, Archief Pax Christi, nr. 39, 2, De manifestatie van 4 maart [1967]; Amsab-ISG, Nationaal Comité van de Anti-Atoommars, nr. 107, 1504, Uitnodiging van het Nationaal Vietnam Comité, 01/1968.
- 34 Robert DEVLEESHOE, *Henri Rolin 1891-1973. Une voie singulière, une voix solitaire*, Brussel: Editions de l'ULB, 1994, p. 452; Archives du Monde Catholique, Archief Antoine Allard, Brief van Antoine Allard aan de Poolse Ambassade in Brussel, 31/08/1968, p. 2.
- 35 *Hoe koud was de vrede? Achtergrond & Catalogus bij de tentoonstelling van vredesaf-fiches tijdens de Koude Oorlog naar aanleiding van 40 jaar tijdschrift 'Vrede'*, Gent: Vrede vzw, 1997, p. 85.
- 36 SOMA, Archief Pierre Le Grève, nr. 67, Brief van scholieren van het atheneum van Malmedy aan Pierre Le Grève, 03/04/1968.
- 37 *Bulletin d'Information. Association médicale franco-vietnamienne*, (1967)1, p. 1; IISG, Archief MCNV, 363, Letter from Marcel-Francis Kahn, 18/10/1967.
- 38 IISG, Archief MCNV, 362, Brief van F. Zakharov, 15/12/1971.
- 39 Archief ULB, Vietnam, Comité Viet-Nam ULB, Que faire pour le Viet-Nam?, 03/11/1967.
- 40 CARCob, Archief Isabelle Blume, Vietnam, 2 Dagen voor Vietnam, 04/1968.
- 41 IISG, Archief MCNV, 362, Brief van de Association Médicale Franco-Vietnamienne, 06/03/1968.
- 42 Het Belgische Medische Comité financierde de werking van het secretariaat voor een bedrag van 801,31 Franse frank (juni 1969). Het totale budget bedroeg 2083,30 Franse frank.
- 43 Robert. K. BRIGHAM, *Guerilla Diplomacy [...]*, pp. 79-81; Marianna P. SULLIVAN, France and the Vietnam Peace Settlement. In: *Political Science Quarterly*, 89(1974)2, p. 310.
- 44 Hanoi VNA Domestic Service, NLFV Representations Abroad Enumerated, 03/12/1968. Zie: <http://www.virtual.vietnam.ttu.edu>, laatst geraadpleegd op 14/10/2011.
- 45 CARCob, Archief Isabelle Blume, Action pour le Vietnam, 17/05/1968.
- 46 *Bulletin d'Information des Comité National Vietnam et Comité d'Aide Médicale et Sanitaire au Vietnam. Périodique Trimestriel*, (1968)1, p. 2.
- 47 Amsab-ISG, Archief Vrede, nr. 184, 185, Uitnodiging van Henri Rolin om het bezoek van de delegatie van het Bevrijdingsfront en de Democratische Republiek Vietnam aan België bij te wonen, 11/12/1971.
- 48 Amsab-ISG, Nationaal Comité van de Anti-Atoommars, nr. 107, 1612, Erkenning van de Democratische Republiek Vietnam, 01/1969.
- 49 Privéarchief Claire Delstanche, Persoonlijk dagboek, Verslag van de reis naar Parijs, 31/01/1968.
- 50 IISG, Archief MCNV, 355, Centre de Diffusion et de Documentation pour le Vietnam.
- 51 *Aide Médicale au Viet-Nam*, (1972)9, p. 14.
- 52 Amsab-ISG, Archief NCOS (ongeoordend), D/2011/001, Projectenfiches per land: Vietnam Projecten, nr. 404, 1970.
- 53 IISG, Archief MCNV, 355, Brief van Hugo Janssens aan Jean Michel Krivine, 30/01/1972.
- 54 Amsab-ISG, Archief Vrede, nr. 184, 185, Uitnodiging van het Nationaal Vietnam Comité, 01/1971.
- 55 IISG, Archief MCNV, 1, Bezoek aan Parijs, 02/09/1970; Over het hotel Lutetia, zie: www.lutetia-paris.com, laatst geraadpleegd op 30/01/2013.
- 56 IISG, Archief MCNV, 362, Quatrième Colloque des Associations médicales européennes, 20/03/1971.
- 57 Privéarchief Claire Delstanche, telegram van Nguyen Huu Tho aan het Brussels Solidariteitscomité, 18(?)/01/1968.
- 58 Amsab-ISG, Archief André De Smet, nr. 246, 151, Humanitaire Werkgroep X, 1969-1970.
- 59 *Aide Médicale au Viet-Nam. Bulletin édité par le secrétariat de coordination des associations européennes d'aide médicale à l'Indochine*, (1973)9, pp. 14-15.
- 60 IISG, Archief MCNV, 355, Brief van Hugo Janssens, 23/09/1971; *Vrede*, 14(1971)103, p. 24.
- 61 Interview met Claire Delstanche en Robert Goedertier door Kim Christiaens in Brussel, 23/09/2011.
- 62 *Belgique-Vietnam, Bulletin d'information périodique de l'association Belgique-Vietnam*, (2003)62, p. 2.
- 63 Privéarchief R. Goedertier, Belgisch-Vietnamese Vereniging, 27/05/1973.
- 64 Amsab-ISG, Archief Vrede, nr. 184, 185, Statuten van de Belgisch-Vietnamese Vereniging, 1973.
- 65 Privéarchief van de Belgisch-Vietnamese Vereniging, *Un Nouveau Partenaire de Développement: le Vietnam*.